

16de VERGADERING. — 29 DECEMBER 1938.

Berichten van leden. — Benoeming van rapporteurs. — Beh. en aann. van onderscheidene ontwerpen van wet.

16DE VERGADERING.**VERGADERING VAN DONDERDAG 29 DECEMBER 1938.**

(Bijeenroepingsuur 11 voormiddag.)

Ingekomen: berichten van leden. — Mededeeling van de benoeming van rapporteurs voor ontwerpen van wet. — Behandeling en aanneming van onderscheidene ontwerpen van wet. — Toespraak van den Voorzitter — Uiteengaan der Kamer tot nadere bijeenroeping.

Voorzitter: de heer de Vos van Steenwijk.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 41 leden, te weten:

de heeren Pollema, van Lanschot, van Voorst tot Voorst, Vijlbrief, van Asch van Wijck, van Rappard, Kranenburg, de Jong, van de Bilt, Steger, ter Haar, Maarsingh, de Vlugt, de Rijke, Wiardi Beckman, de la Bella, Michiels van Kessenich, Moltmaker, Fleskens, Diepenhorst, van Embden, Heldring, Vorrink, Kropman, Briët, in 't Veld, Hiemstra, Reinalda, Schoemaker, de Zwaan, Janssen de Limpens, de Savornin Lohman, van Vessem, Woltjer, Gelderman, de Bruijn, Bruineman, von Bönninghausen, Nivard, de Zeeuw,

en de heeren Ministers van Justitie, van Binnenlandsche Zaken, van Financiën, van Defensie, van Waterstaat, van Economische Zaken, van Sociale Zaken en van Koloniën.

De notulen van het verhandelde in de vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede:

A. dat de heeren van Sasse van Ysselt en Janssen hebben bericht, dat zij verhinderd zijn de vergadering bij te wonen.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen;

B. dat door de afdeelingen zijn benoemd tot rapporteurs voor de ontwerpen van wet:

nos. 51, 74, 79, 177, 201, 225, 226, 229, 230, 233, 236, 238, 239, 240, 241, 244, 247, 248, 251, 252, 254 en 255,

de heeren de Savornin Lohman, Diepenhorst, Wiardi Beckman, Briët en Nivard;

C. dat de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen bij de behandeling van het ontwerp van wet n°. 230 zal worden vervangen door den Minister van Sociale Zaken.

Aan de orde is de behandeling van de navolgende ontwerpen van wet:

I. **Wijziging van de wet van 21 April 1933, Staatsblad n°. 179, houdende tijdelijke voorziening met betrekking tot het ter beschikking van de Regeering stellen van personen, bij wie tijdens het begaan van een strafbaar feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens bestond (182).**

Dit ontwerp van wet wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen;

Handelingen der Staten-Generaal. — 1938—1939. — I.

(Voorzitter e. a.)

II. **Naturalisatie** van Bernard Johann Gerhard Borkens; Carl Immanuel Leberecht Garschagen; Heinrich Groenewoud; Hermann Wilhelm van Haaren; Johann Theodor Harmsen; Peter Joseph Hoppermanns; Nadine Blanche Marguerite van Lennep; Maria Bernhardina Lepping; Andreas Luimes; Hermann Minjolet; Wilhelm Hubert Minjolet; Willem Jozef van Nispen; Jean Pieete; Franciscus Joannes Pruin; Bernard Antoine Reelfs; Jan Schweig; Heinrich Conrad Smeets; Gustav Sonnemans; Hermann Heinrich Stegge; Elisa Maria Van Vooren (226).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer van **Vessem**: Mijnheer de Voorzitter! Aangezien dit ontwerp van wet en de ontwerpen van wet nos. 252 en 255 betreffen hernaturalisatie van oud-Nederlanders, heeft de nationaal-socialistische fractie tegen deze ontwerpen van wet geen bezwaar.

De beraadslaging wordt gesloten en het ontwerp van wet zonder hoofdelijke stemming aangenomen;

III. **Naturalisatie** van Jan Hindrik Batterink; Louis Henri Cruyff; Julia Bertha Culp, weduwe van Wilhelm Ginzkey, Maria Rosa Derichs, weduwe van Martinus Beckers; Hulda Maria Petronella Geersen, weduwe van Karl Friedrich Wilhelm Schneider; Maria Adriana Hölscher; Andreas Leenders; Johann Matthias Lichtevelde; Hendrika Lütke; Henri Gérard Laurent Gustave Malotaux; Jacob Mensink; Gosinus van Remmerden; Bernard Fernand Schiltkamp; Theresia Schmitz, weduwe van Pieter Mathijs Leunissen; Berend Schütte; Julius Snoek; Alida Swalf; Anton Heinrich Teeuwssen; Elisabeth Josephine Antonia Theelen; Friedrich Hermann Adolph Tiemann; Johannes Veeders; Werner Snoek (252);

IV. **Naturalisatie** van François Pierre Van Beek; Louise Marie Boerlage; Johanna Bastina Bot, weduwe van Jules Joseph Ghislain Puissant; Johannes Matthias Brunenberg; Louis Frédéric Edouard Coblyn; Françoise Juliette Daniels, weduwe van Georg Saladin Friedrich Wilhelm Held; Joannes Hendrikus Hendricks; Maria Sibilla Hilgers, weduwe van Jacobus Paumen; Manfred Hirschstein; Margarete Bernhardine de Man; Johann Mevissen; Jean Marie Joseph Mommers; Paul Louis Muller; Gerhard Anton Karl Peters; Paula Jacoba Ploos van Amstel, gescheiden echtgenote van Gotthilf Georg Friedrich Ernst, eerder gescheiden echtgenote van Johann Conrad Andreas Mestern; Josefina Raven; Ella Dorothea Roothaan; Marcus Santen; Johannes Victor Seifer, Theresia Katharina Voigt, weduwe van Adolf Moritz Deitenhofen Edler von Neuenstamm, eerder weduwe van Boudewijn Reint Wolter Arend Baron Sloet tot Hagensdorp; Rein Westerbaan en Eduard Heinrich Held (255);

V. **Wijziging van het vierde hoofdstuk der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1937 (231);**

VI. **Vaststelling van de begroting van het Staatsbedrijf der Algemeene Landsdrukkerij voor het dienstjaar 1939 (2K);**

VII. **Aanvulling en wijziging van de wet van 28 December 1920 (Staatsblad No. 919), tot uitbreiding van de gemeente Amsterdam met deelen van de gemeenten Westzaan, Zaan, Oostzaan, Diemen, Ouder-Amstel en Nieuwer-Amstel, een gedeelte van het open IJ en van de Zuiderzee, benevens met de gemeenten Buiksloot, Nieuwendam, Ransdorp, Watergraafsmeer en Sloten, sedert gewijzigd (36);**

VIII. **Vereeniging van de gemeenten Lith, Lithoijen en Oijen c. a. (179);**

IX. **Verhooging van de begroting van het Staatsbedrijf der Algemeene Landsdrukkerij voor het dienstjaar 1937 (213);**

X. **Wijziging en verhooging van het vijfde hoofdstuk der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1937 (236);**

(Voorzitter e. a.)

XI. Wijziging van het zesde hoofdstuk der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1937 (230).

Deze ontwerpen van wet worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen;

XII. Nadere wijziging van de wet van 29 December 1928 (Staatsblad n°. 507) houdende nadere regeling van de belegging van gelden van Rijksfondsen en -instellingen, gewijzigd bij de wet van 29 November 1935 (Staatsblad n°. 685) (195).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer Pollema: Mijnheer de Voorzitter! Het ligt niet in mijn voornemen de Kamer hedenmorgen lang bezig te houden omtrent dit wijzigingsvoorstel. Ik zal mij daarom geheel gedragen naar de korthed van het Voorloopig Verslag.

De Minister heeft dit voorstel ingediend eind October van dit jaar. Een dergelijk voorstel was noodig, omdat artikel 11 van de Beleggingswet voorschrijft, dat vóór 1 Januari 1939 bij de Kamers een voorstel moet zijn afgehandeld, of het noodzakelijk is artikel 6 van de Beleggingswet al of niet te wijzigen. Wanneer nu de Minister zich beperkt had tot dat en niet meer, dan inderdaad zou men er vrede mee kunnen hebben, dat het voorstel niet vroeger is ingediend, maar de betrokken bewindsman is veel verder gegaan en heeft van de gelegenheid gebruik gemaakt om bij de Kamers aanhangig te maken een overigens te allen tijde zeer betwist punt omtrent de uitbreiding van de beleggingsmogelijkheden van de fondsen. In dit verband moet het mij van het hart, dat de Memorie van Toelichting wel uitermate sober is. Sober is nog het beste woord, dat ik er voor kan gebruiken. Zoo sober, dat men eigenlijk zou denken te doen te hebben met een hoogst onschuldig voorstel.

Wanneer men nu, Mijnheer de Voorzitter, neemt het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer, dan heeft ook die Kamer aan dezen bewindsman doen kennen, dat zij het ietwat eigenaardig vond, dat de Memorie van Toelichting vrijwel gespeend was aan elke toelichting. De Minister heeft 14 dagen gedaan over de Memorie van Antwoord, die 7 December is ingediend bij de Tweede Kamer. Daarna heeft het voorstel de Tweede Kamer gepasseerd en ik stel mij voor, dat deze geachte bewindsman deze Kamer wel uitermate dankbaar zal zijn, dat zij zoo'n beknopt Voorloopig Verslag, tegelijk Eindverslag, heeft uitgebracht. Want ware dat niet het geval, dan had het licht kunnen voorkomen, dat dit wetsontwerp niet tijdig in deze Vergadering had kunnen worden behandeld. Ik betreur dat, want op die wijze wordt een behoorlijke discussie omtrent een zoo belangrijke wijziging bemoeilijkt. Ik betreur het ook daarom, omdat het een goede gewoonte is, dat, wanneer dergelijke voorstellen door de Regeering tijdig worden gedaan, in de betrekkelijke vaklectuur die voorstellen worden besproken en van alle kanten daaromtrent een toelichting kan worden gegeven. Het is ons als Kamerleden totaal en ten eenenmale onmogelijk ons op de hoogte te stellen van alle mogelijke wetsontwerpen, die hier aan de orde worden gesteld. Ook wij moeten wat dat betreft de noodige voorlichting van het Departement ontvangen. Die noodige voorlichting brengt weer discussie in de vaklectuur.

Dan eerst, wanneer het van alle kanten behoorlijk is bekeken, kunnen wij daaromtrent onze meening zeggen. Wat ik vooral op de Memorie van Toelichting tegen heb, is, dat alle cijfermateriaal ontbreekt en daaromtrent zijn toch wel zeer belangrijke opmerkingen te maken. Ik lees b.v. in het weekblad *Economisch-Statistische Berichten* van 23 Maart 1938 een artikel, dat reeds toen op verschillende wijzen de aandacht heeft getrokken, in welk artikel naar voren gebracht wordt de noodzakelijkheid, dat de Minister van Financiën bij de Kamer moet komen met een voorstel tot wijziging van de Beleggingswet. In dit artikel worden met een reeks cijfermateriaal gekenschetst de moeilijkheden, die de fondsen in den tegenwoordigen tijd hebben om de noodige beleggingen te vinden. Die cijfers zijn te merkwaardig dan dat ik daarop hier niet een oogenblik de aandacht van de Kamer zou vestigen, omdat ze in velerlei opzicht weerspreken de meening, die daaromtrent

(Pollema)

ook bij vele leden van deze Kamer heeft postgevat. In dit artikel staat o. a., dat van 31 December 1919 tot 31 December 1933, dus betrekkelijk nog in de goede jaren, de gevestigde Overheidsschuld toenam met in totaal f 2 620 000 000, de ingeschreven hypotheeken met f 3 389 000 000, in totaal, met de spoorwegleningen ad 62 miljoen, f 6 071 000 000 of rond 433½ miljoen per jaar. Er was dus een beleggingsgebied voor de fondsen, niet alleen deze fondsen, maar ook de particuliere verzekeringsfondsen, per jaar beschikbaar van 433½ miljoen. In de jaren 1934—1936 — de Kamer zal verbaasd zijn dit te hooren — is het per jaar beschikbare bedrag 9 miljoen. Het verschil tusschen de bedragen, in de jaren 1919—1933 beschikbaar ad 433½ miljoen en in de jaren 1934—1936 beschikbaar ad 9 miljoen, is enorm. Daarbij komt nog, zegt de schrijver, dat in die jaren 1934—1936 het bedrag aan particuliere obligaties — het terrein, dat deze bewindsman thans uitkiest voor de beleggingsfondsen — is verminderd met 70 miljoen. De Minister vindt dus zeer te recht op zijn weg, om het noodige beleggingsmateriaal te vinden voor de fondsen, groote moeilijkheden en het versterkt mij in mijn meening, die ik in het begin van dit jaar hier naar voren heb gebracht, dat die overvloed van kapitaal, dien wij hier hebben, niet is, zooals hier wel eens door den Minister van Financiën is gezegd, vreemd vluchtkapitaal, maar dat dit is eigen kapitaal, hetgeen naar mijn meening ook door de daarna opgetreden omstandigheden meermalen voldoende is bewezen. Terwijl de moeilijkheden zoo enorm zijn, komt nu dus de betrokken bewindsman met een voorstel om de beleggingsmogelijkheden voor de fondsen te vergroeten. Ik meen, dat de Kamer er aanspraak op had, dat het noodige cijfermateriaal door het Departement was gegeven. Ik kan niet beoordeelen of deze cijfers juist zijn; ik ben daartoe niet in staat; ik kan alleen zeggen de bron, waar ik dit vind; ik kan er alleen aan toevoegen, dat die cijfers ook in de *Economisch-Statistische Berichten* nimmer zijn weersproken. Wanneer wij nu bezien de hoegroetheid van het gebied, waarop de Minister thans voortaan de fondsen wil laten optreden, dan vind ik in de *Economisch-Statistische Berichten* van 7 December 1938, dat volgens de recente gegevens van 1 November jl. de aan de Amsterdamsche beurs genoteerde obligatieleeningen van Nederlandsche N. V.'s een totaal-generaal gaven te zien van 240 miljoen. Dat is dus betrekkelijk een bagatel in vergelijking met de mogelijkheden, die de vorige jaren openstonden. Want, zegt weer de schrijver E. F. Philipp, dien ik zoeven aanhaalde en hetgeen ook aangehaald wordt in de *Economisch-Statistische Berichten* van 17 December 1938: Ook al blijven de Rijksstortingen voor de fondsen gedeeltelijk achterwege, er zullen toch — ik zal nu maar eenvoudigheidshalve ronde getallen nemen — minstens voor 60 miljoen nieuwe beleggingen moeten worden gevonden, terwijl men moet aannemen, dat voor de particuliere fondsen eveneens voor 60 à 70 miljoen aan beleggingen moeten worden gevonden, zoodat per jaar voor 130 miljoen alleen aan fondsbeleggingsmateriaal op de markt moet verschijnen, zou er voldoende belegd kunnen worden. De inderdaad dus groote potentieele financieele kracht van ons land schept op dit terrein zeer ernstige problemen, waarmee de Regeering zich wel degelijk moet bezighouden, problemen, waarover het op het oogenblik naar mijn bescheiden meening moeilijk is op dezen dag hier, waar zij schriftelijk ook niet voldoende konden worden voorbereid, behoorlijk te discussieeren.

Ik zou het zeer op prijs stellen, wanneer de Minister de toezegging zou willen geven, dat hij die cijfers eens in overweging zou willen nemen en allicht bij de begroting van Financiën eenige nadere mededeelingen daaromtrent zou willen doen. Want wat is nu het gevaar?, en daarop wil ik nog een oogenblik de aandacht vestigen. Het gevaar is dit, daarop is ook in het Voorloopig Verslag gewezen, dat die enkele obligaties van in Nederland gevestigde maatschappijen, die dan nog te verkrijgen zijn en die tot nu toe beleggingsobjecten, en geliefde beleggingsobjecten, voor particulieren vormen, onevenredig omhoog worden gedreven en het daardoor voor een particulier belegger moeilijker wordt behoorlijke beleggingsfondsen te vinden. En dan gaat die particuliere belegger natuurlijk zijn heil zoeken in buitenlandse leeningen, gelijk wij ook nu wederom in ons

(Pollema e. a.)

land een buitenlandsche leening zien aangekondigd van 100 miljoen aan Frankrijk.

Ik wil niet nalaten daaromtrent toch nog aan te halen wat de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* schrijft in het ochtendblad van gisteren. Omtrent deze leening aan Frankrijk, die uitgegeven wordt o.m. door de Nederlandsche Handelmaatschappij, wordt gezegd:

„Zoolang de omstandigheden in Frankrijk zich niet wat meer zullen hebben gestabiliseerd, lijkt het moeilijk, zich een gunstig oordeel over de qualiteit van deze leening te vormen.”

Deze leening wordt

De **Voorzitter**: Dit is niet aan de orde.

De heer **Pollema**: Ik stem u toe, Mijnheer de Voorzitter, dat het in zoover niet aan de orde is, maar ik beweer, dat de particuliere beleggers gedreven worden door dit voorstel, wanneer het wordt aangenomen, naar buitenlandsche leeningen. Die leening wordt uitgegeven onder auspiciën van de Nederlandsche Handelmaatschappij, of wel mr. Crena de Iongh

De **Voorzitter**: Ik kan u niet toestaan, dat u hiermede doorgaat. Dit is niet aan de orde.

De heer **Pollema**:die op ander gebied, wat betreft de Nederlandsche Staatsleeningen, andere eischen schijnt te stellen. Daarom vind ik, dat dit wetsontwerp — ik stel mij voor, dat het er hier zóó zal doorgaan — gevaarlijke kanten heeft, waar ook de particuliere beleggingsmaatschappijen in haar statuten bijna alle de bepaling hebben, dat belegd zal worden overeenkomstig de bepalingen van de Beleggingswet. In het algemeen kan ik dus deze incidenteele wijziging en de manier, waarop deze incidenteele wijziging bij deze Kamer en de Tweede Kamer aanhangig is gemaakt, niet toejuichen. Ik hoop, dat de Minister de opmerkingen, die ik daaromtrent heb gemaakt, ter harte zal willen nemen.

De heer **von Bönninghausen**: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer treffen we de opmerking aan „dat het vraagstuk betreffende de handhaving van het stelsel van de fondsvorming niet kan geacht worden te vallen binnen het kader van dit wetsontwerp . . .”

„Ten aanzien van dit vraagstuk zal de Regeering haar standpunt eerst kunnen bepalen, nadat zij de vereischte deskundige voorlichting zal hebben ontvangen, die zij van de in te stellen Staatscommissie hoopt te verkrijgen”.

Wel wonderlijk deze houding van de Regeering, die op democratische wijze de oplossing van een moeilijk vraagstuk door middel van een Staatscommissie naar de toekomst tracht te verschuiven, alsof zij niet weet, dat dit vraagstuk reeds lang niet meer bestaat en met name niet meer bestaat voor ons land sinds door de wet van 29 November 1935 (*Staatsblad* n°. 685) tot verlaging van de openbare uitgaven de fondsen een steeds groeiend tekort vertoonen.

Het voorwoord reeds van het rapport van de commissie-Holwerda constateert dan ook: „van terugkeer tot het stelsel van volledige kapitaaldekking kan geen sprake meer zijn”.

Het dilemma is dan ook niet fondsenstelsel om omslagstelsel, maar geplunderde fondsen of omslag.

Waar deze quaestie thans slechts theoretische waarde heeft, zal ik er niet verder op ingaan.

Ik zal mij strikt beperken tot de strekking van dit wetsontwerp, te weten:

a. verlenging, resp. uitbreiding van de bestaande verplichting der Rijksfondsen tot deelneming in de uit te geven, resp. te converteren Staatsschuld;

b. de uitbreiding van het beleggingsveld „tot schuldbrieven van volgens de Nederlandsche wet opgerichte en in Nederland gevestigde maatschappijen”.

Toen het voor een ieder duidelijk begon te worden, dat de Staat op den duur rente en aflossingen van zijn aangegane

(von Bönninghausen)

schulden niet meer kan betalen, is men op zoek gegaan naar een nieuw beleggingsterrein en heeft het oog laten vallen op „de schuldbrieven van volgens de Nederlandsche wet opgerichte en in Nederland gevestigde maatschappijen”.

De voor een parlementair geregeerden Staat uitermate korte tijd, dien de Regeering voor de behandeling toestaat — immers 28 October II. werd het wetsontwerp ingediend en vóór 1 Januari 1939 moet de beslissing genomen zijn —, zou, gelijk de vorige spreker reeds heeft opgemerkt, niet doen vooronderstellen, dat dit ontwerp van uitermate groot belang is of kan zijn voor onze volkshuishouding.

A. Wat betreft de deelneming in de uit te geven, respectievelijk te converteren Nederlandsche Staatsschuld en schulden van andere Overheidsinstellingen.

Zeer te recht wijst mr. dr. A. v. Doornick in de *Economisch-Statistische Berichten* van 5 October 1938 op het verschil in karakter van de fondsvorming bij een particuliere verzekering en bij een sociale verzekering, welke laatste door den Staat gegarandeerd is.

Na geconstateerd te hebben, dat bij de sociale verzekering de Staat de verplichting op zich genomen heeft om, voor zoover de fondsinkomsten te kort schieten, de pensioenen uit de belastingen dus uit gedwongen heffingen van het volksinkomen bij te passen, vervolgt hij:

„aangezien bij de sociale verzekeringsinstellingen de belegging van het vermogen grootendeels in Staats- en gemeenteleeningen plaats heeft, heeft bij deze verzekering de Overheid niet enkel de taak er voor te zorgen, dat de reserve te allen tijde voldoende is tot dekking van de constante waarde der aangegane verplichtingen, waarmede de particuliere verzekeringsmaatschappij kan volstaan, maar bovendien de verplichting er voor te waken, dat de rente der Staats- en gemeente-obligaties, waaruit de fondsen hun verplichtingen moeten dekken, te allen tijde door het volksinkomen kunnen worden opgebracht.”

Waar het fondsenstelsel berekend was op een rentebasis van 4 pct., moet de investering in Overheidsbedrijven of in openbare werken zoodanig zijn, dat het belastinginkomen deswege in gelijke verhouding stijgt als wegens rente van de aangegane schuld moet worden betaald.

Dat aan deze voorwaarde de investeringen door de fondsen tot op heden niet hebben voldaan, behoeft ik niet verder te betoogen.

Dat aan deze voorwaarde in de toekomst niet zal kunnen worden voldaan, betwijfelt mr. dr. A. van Doornick, te meer wijl op den duur voor de fondsen een kapitaal van 4 à 5 milliard om investering zal vragen.

Ik wil er echter op wijzen, dat na de ineensstorting van het demo-liberale kapitalistische stelsel een enorme investering noodzakelijk zal zijn om het lamgelegde bedrijfsleven weer op gang te helpen.

Ik wil er voorts de aandacht op vestigen, dat deze om investering vragende gelden alle zijn gelden, onttrokken aan het bedrijfsleven zelf en daardoor opgebracht.

B. De mogelijkheid van investering in „schuldbrieven van volgens de Nederlandsche wet opgerichte en in Nederland gevestigde maatschappijen”.

Mr. dr. A. van Doornick wijst er in zijn aangehaald artikel op, dat dit nieuwe risico's medebrengt, „waartegen toch weer bij voldoende solide beheer gereserveerd zou moeten worden”.

Deze reserveering echter schijnt bij de voorstellers van deze wet niet te zijn opgekomen, ten minste een daartoe strekkende bepaling vinden we niet in deze wet of in eenige andere.

Toch wil het mij voorkomen, dat over de gelden, die straks zullen moeten worden uitgekeerd aan ouden en invaliden, een voldoende solied beheer behoort te worden gevoerd.

„Belegging in schuldbrieven van volgens de Nederlandsche wet opgerichte en in Nederland gevestigde maatschappijen.”

De eenige eisch is dus, dat de maatschappijen volgens de Nederlandsche wet opgericht zijn en in Nederland gevestigd. Een eisch, waaraan voldoen b. v. de Organon en de verschillende creaties van den heer Daniël Wolf,

(von Bönninghausen)

Ik vestig er de aandacht op, dat niet de eisch gesteld wordt, dat deze maatschappijen werkzaam zijn in het belang van ons volk.

Dit is, naar nationaal-socialistische opvatting, eerste eisch.

Hoe zal deze belegging geschieden, vraag ik mij verder af. M. i. op tweeërlei wijze.

In de eerste plaats door rechtstreeksche investeeing.

Allerhande bedrijven, die geld nodig hebben, zullen op die wijze tegen den Staat gaan aanleunen, en er zullen duizenderlei argumenten gevonden worden om de fondsen van de soliditeit te overtuigen.

Waar op deze wijze enorme kapitalen een belegging zullen zoeken, zal het op den duur misschien minder nauw met de voorwaarden van soliditeit genomen worden, terwijl bovendien daardoor met forsche hand zal ingegrepen worden in het bedrijfsleven, zonder dat de Minister van Economische Zaken, die toch verantwoordelijk is te achten voor dat bedrijfsleven, er in gekend zal worden.

Het moet overigens voor een ondernemer wel een zonderlinge gewaarwording zijn, als hij constateert, dat de gelden, die hij in de fondsen heeft moeten storten, zijn concurrent in staat stellen diens bedrijf uit te breiden. Een conflict, dat in een nationaal-socialistische volkshuishouding niet zal ontstaan, omdat daar de bedrijven een gelijk doel hebben: de rationeele voorziening in de redelijke behoeften, en niet in de eerste plaats het er in gestoken kapitaal zoo rendabel mogelijk te maken.

Hoogst zonderling is dan ook de houding van den Staat. die gelden voor sociale verzekeringen aan het bedrijfsleven onttrekt en deze gelden terstond weer aan eenige bedrijven tegen rente gaat uitleenen.

Een tweede mogelijkheid bestaat in het kopen van schuldbrieven op de vrije markt.

Het Nederlandsche bedrijfsleven heeft daarbij weinig of geen belang. Het geïnvesteerde kapitaal zal daardoor niet worden vergroot.

Waar de vraag, waarop door den vorigen spreker reeds bedoeld is, naar solide Nederlandsche beleggingen thans reeds zeer groot is bij een uitermate gering aanbod, realiseere men zich een oogenblik de gevolgen van het plotseling aan de markt komen van tientallen van millioenen, die vragen naar solide beleggingen in in Nederland opgerichte bedrijven.

Uit het ei, dat nu uitgebreed gaat worden, zal een koekoek te voorschijn komen, die alle thans nog in Nederland belegd particulier kapitaal van zijn plaats zal verdringen. Dit zal genoemd moeten nemen met minder solide beleggingen; of het zal gaan dwalen door de wereld, met de ellendige gevolgen, die wij daarvan in het verleden hebben gezien. Het zal de bereidvaardige hand grijpen van den heer Mannheimer

De **Voorzitter**: Zou u niet tot het wetsontwerp terugkeeren? De heer Mannheimer heeft er niets mede te maken.

De heer **von Bönninghausen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat de gevolgen van dit wetsontwerp zullen zijn, dat de particuliere beleggingen zich naar elders zullen gaan verplaatsen, zooals wij dat nu reeds herhaaldelijk hebben gezien.

Wij, nationaal-socialisten, achten de kapitalen van den Nederlandsche belegger en de kapitalen, die via de fondsen aan het bedrijfsleven onttrokken zijn, dringend noodzakelijk voor ons eigen bedrijfsleven.

Zij zullen echter eerst emplooi vinden in den nationaal-socialistischen Staat, die zorg heeft voor eigen volk.

De vraag, wat wij willen, is wederom duidelijk:

1°. de onmiddellijke beslissing of de sociale verzekeringen zullen gefinancierd worden door fondsvorming, dan wel door een omslagstelsel. En is de keuze bepaald, dan moet consequent daaraan vastgehouden worden;

2°. indien de keuze gevallen zoude zijn op een fondsenstelsel, dan moet de belegging aan de twee eischen voldoen:

a. dat daardoor de verplichtingen van de fondsen kunnen worden nagekomen;

b. dat daardoor zooveel mogelijk onze eigen volkshuishouding worde gediend;

(von Bönninghausen e. a.)

twee eischen, waarvan wij niet met voldoende zekerheid kunnen zeggen, dat het wetsontwerp er aan beantwoordt.

Het demo-liberale kapitalistische stelsel zal daartoe niet in staat zijn, zoolang de regeerders meenen, dat zij alleen verstandig zijn en de wereld buiten hen een compleet gekkenhuis, zoolang ons volk zich gedraagt als de persoon, die met een zak goud in de woestijn getrokken is en daar met zijn goud moet verhongeren, terwijl alle anderen niet goud, maar arbeid als noodzakelijk voor het bestaan van het volk achten.

De heer **de Wilde**, Minister van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Indien men niet beter wist, zou men denken, dat door u een hoogst belangrijk wetsontwerp aan de orde is gesteld, in verband met de discussie, zoeven gehouden door de geachte afgevaardigden de heeren Pollema en von Bönninghausen. Doch dat is allerminst het geval; het is een hoogst eenvoudig wetsontwerp.

In artikel 11 van de Beleggingswet staat: vóór den eersten Januari 1939 zal wettelijk worden beslist, of de bepaling van artikel 6 onveranderd zal blijven.

Dat wetsontwerp moest dus komen vóór 1 Januari 1939. De Regeering heeft voorgesteld om artikel 6 ongeveer ongewijzigd te laten, althans de wijzigingen, die de Regeering heeft voorgesteld, zijn van geringe beteekenis en hebben noch in de Tweede Kamer noch hier een onderwerp van beraadslaging uitgemaakt. De Regeering heeft intusschen van de gelegenheid gebruik gemaakt om nog een weinig belangrijke wijziging voor te stellen. In artikel 5 worden nl. opgesomd de waardepapieren, waarin de gelden der fondsen belegd mogen worden en daaraan wordt nu toegevoegd: „i. in schuldbrieven van volgens de Nederlandsche wet opgerichte en in Nederland gevestigde maatschappijen.” Dat is dus een kleine uitbreiding, welke gegeven wordt aan de bevoegdheid om effecten voor de fondsen te kopen.

Als ik het nu goed begrepen heb, is tegen dit wetsontwerp eigenlijk van geen enkele zijde bezwaar ingebracht. Men heeft hier echter wel gesproken over de fondsen. Ik heb den heer von Bönninghausen hooren zeggen, dat nu de Staat zijn schulden niet meer kan aflossen en geen rente meer kan betalen, men een anderen weg uitgaat. Tot nu toe heeft de Staat altijd nauwgezet rente en aflossing betaald.

De heer **de Rijke**: Uit nieuwe leeningen.

De heer **de Wilde**, Minister van Financiën: Al geschiedde dit uit nieuwe leeningen, wij zijn juist bezig om straks te komen met een belastingverhoging, waardoor het mogelijk is het Staatsbudget in evenwicht te brengen. Er bestaat dus geen enkel gevaar. Ik geloof niet, dat het in het belang van den Staat der Nederlanden is, dat in de Eerste Kamer dergelijke opmerkingen gemaakt worden.

Wat aangaat de redevoering van den heer Pollema, het komt mij voor, dat deze eigenlijk bij dit onderwerp niet te pas komt. Wanneer de geachte afgevaardigde wil spreken over onze politiek ten aanzien van de fondsen, over leeningen aan het buitenland, enz., dan zijn daarvoor tal van gelegenheden. Het gaat hier over de bestending van het systeem, dat in de Beleggingswet staat. Daartegen heeft de geachte afgevaardigde blijkbaar geen bezwaar. Indien de geachte afgevaardigde meende: dat moet niet meer, de bevoegdheid en de regeling van artikel 6 wensch ik niet meer, dan zou er aanleiding zijn voor een bredere discussie. De geachte afgevaardigde heeft echter gesproken over dingen, welke in het algemeen bekend zijn, o. a. dat het in de twintiger jaren gemakkelijker was om gelden te beleggen dan op het oogenblik. Dat onderwerp is echter bij dit wetsontwerp niet aan de orde, maar kan besproken worden bij het Burgerlijk Pensioenfonds en andere fondsen, en kan ook besproken worden bij hoofdstuk VIIB der Rijksbegroting. En daarom geloof ik, waar dit wetsontwerp eigenlijk van geen enkele zijde bestrijding heeft gevonden, het hierbij te mogen laten.

Alleen wil ik nog een opmerking maken aan het adres van den heer von Bönninghausen. Waar nu aan artikel 5 wordt

16de VERGADERING. — 29 DECEMBER 1938.

Behandeling en aanneming van onderscheidene ontwerpen van wet.

(Minister de Wilde e. a.)

toegevoegd: „in schuldbrieven van volgens de Nederlandsche wet opgerichte en in Nederland gevestigde maatschappijen”, zou de geachte afgevaardigde willen, dat er contrôle op deze maatschappijen werd geoeffend door den Staat der Nederlanden. Dat is de Regeering niet van plan te doen, dat wordt ook niet voorgesteld en is ook de bedoeling niet. De bedoeling is, dat er eenige uitbreiding van het beleggingsveld komt; en nu moeten de Beleggingsraad en de wijze mannen, die daarin zitting hebben, bepalen of de Nederlandsche maatschappijen solide zijn ja of neen, waarbij komt, dat de geachte afgevaardigde zich niet moet voorstellen, wanneer men contrôle wil hebben op alle maatschappijen, dat niet ontzaglijk veel geld zou kosten en aan den anderen kant, dat dit afdoende zou zijn. Een maatschappij kan op het oogblik floreerend zijn en over een twintig jaar niet meer en daarom geloof ik, dat wij het moeten overlaten aan het wijze beleid van hen, die deze zaak moeten behartigen.

Wat de opmerkingen van den heer Pollema betreft, ik zal gaarne bereid zijn om, wanneer de door hem besproken ontwerpen aan de orde komen, met hem daarover den degen te kruisen.

De heer **Pollema**: Mijnheer de Voorzitter! Nog een kort woord voor repliek, al ware het slechts om den Minister dank te zeggen voor zijn toezegging eventueel bij een andere gelegenheid mij hieromtrent de noodige gegevens te verschaffen.

Het was de gewoonte, dat in deze Kamer de quaestie van de fondsen eigenlijk alleen werd besproken bij de begroting en hoofdzakelijk door den geachten afgevaardigde den heer van Lanschot, die daarover herhaaldelijk bij de begroting van Financiën zeer behartenswaardige opmerkingen naar voren heeft gebracht.

Het was niet juist van den Minister mij toe te voegen: gij kunt daarover spreken bij die en die gelegenheid. Herhaaldelijk is de klacht vernomen, dat deze Kamer toch al te lang praat bij de begroting en dan zijn er soms zaken, die nog meer de aandacht trekken dan de fondsen. De Minister moet echter niet zeggen, dat er van mijn kant tegen dit wetsontwerp geen bezwaren zijn ingebracht, want dan heeft hij mij niet geheel begrepen. Ik heb juist gezegd: mijn bezwaar is, dat gij het zoo incidenteel doet, dat wij er niet precies over kunnen oordeelen, o.a. over deze vraag: is de Regeering nu van meening, dat met deze wijziging voorloopig de quaestie van de baan is? Wanneer deze zaak bij de begroting ter sprake komt, krijgen wij dan ten antwoord: daarin is pas door de Kamers en de Regeering voorzien? Dan zou ik willen zeggen: dat wil ik juist niet, maar om de discussies hier niet noodeloos te verlengen, heb ik mij beperkt tot de obligaties. Ik heb gezegd, dat het geen enkele baat zou geven en groote gevaren opleveren. Waarom belegt men niet in onroerende goederen? Ik zou de vraag kunnen stellen: waarom koopt men geen buitenlandsche fondsen? Uit wisselkoers-egalitatie-overwegingen schijnt het noodige goud in het buitenland te worden gedeponereerd. Maar wanneer ons land in moeilijke internationale omstandigheden zou worden gewikkeld en de fondsen waren alle belegd in Nederlandsch materiaal, dan zou deze Minister de eerste zijn om toe te geven, dat dit dan een zeer eenzijdige belegging zou zijn.

Er is dus iets voor te zeggen, om in discussie te nemen het mogelijk te maken, dat de fondsen ook kunnen beleggen in buitenlandsche materiaal, in plaats van goudbelegging of ter aanvulling dier goudbelegging in het buitenland.

Nu is mijn bezwaar tegen de incidentele wijziging, dat wanneer wij hier komen met een voorstel om het beleggingsgebied der fondsen uit te breiden, de Regeering verplicht is om te zeggen: ik beperk mij tot dit middel en ik verwerp andere middelen.

Ik zal hieraan niets toevoegen; ik zal geen hoofdelijke stemming vragen over dit wetsontwerp, maar ik blijf er bij, dat het onvoldoende toegelicht en onvoldoende gefundeerd is.

De heer **von Bönninghausen**: Mijnheer de Voorzitter! Na de repliek van den Minister, zoo juist gegeven, acht ik mij toch niet verantwoord om mijn stem te geven aan deze voorstellen;

Handelingen der Staten-Generaal. — 1938—1939. — 1

(von Bönninghausen e. a.)

ook de andere leden van mijn fractie achten zich daartoe niet verantwoord.

Indien er geen hoofdelijke stemming over dit wetsontwerp komt, verzoek ik aanteekening, dat de leden der nationaal-socialistische fractie geacht wenschen te worden, te hebben tegengestemd.

De heer **de Wilde**, Minister van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij, dat ik het zeggen moet, maar ik heb ook nu nog geen critiek gehoord van den heer Pollema op het wetsvoorstel. Tegen het voorstel, om art. 6 eenigszins gewijzigd te handhaven, heeft de geachte afgevaardigde geen betoog gehouden.

Tegen het voorstel, om art. 5 in dien zin te wijzigen, dat er voortaan ook gelegenheid zal zijn om te beleggen in Nederlandsche ondernemingen, heb ik geen oppositie gehoord. De heer Pollema is dus blijkbaar vóór beide voorstellen. Het eenige, wat hij critisch gezegd heeft, is, dat dit niet incidenteel moet gebeuren. Men had hier een breed debat moeten kunnen voeren over de vraag, of ook belegd mag worden in onroerende goederen, buitenlandsche leeningen, etc. Maar, Mijnheer de Voorzitter, dit is nu juist een onderwerp, dat ter sprake kan komen bij de algemeene beschouwingen. Een dergelijke suggestie heb ik in het afgeloopen jaar van den heer Pollema niet vernomen; had ik die suggestie gehoord, dan had ik haar in mijn Memorie van Toelichting allicht behandeld.

Allerminst wil ik hiermede zeggen, dat deze zaak nu van de baan is. Hier is niet iets zoo heel gauw van de baan. Het vraagstuk van de beleggingen blijft een hoogst gewichtig vraagstuk en de heer Pollema heeft volkomen het recht en de bevoegdheid, ja zelfs den plicht, zoo hij dit meent, om straks bij een goede gelegenheid te betoogen, dat wij de fondsen anders moeten beleggen, bijv. ook in Fransche of andere Staatsstukken.

Alleen moeten wij niet vergeten, dat de verplichtingen van deze fondsen in guldens zijn uitgedrukt en het daarom reeds van belang is de beleggingen ook in guldens te doen. Intuschen, ik zie met groote belangstelling in de toekomst suggesties op dit gebied van den heer Pollema te ontmoeten.

De beraadslaging wordt gesloten en het ontwerp van wet zonder hoofdelijke stemming aangenomen;

XIII. Wijziging en verhooging van het zevende hoofdstuk A der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1937 (210);

XIV. Wijziging en verhooging van het zevende hoofdstuk B der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1937 (233);

XV. Verlenging van de werking van de wet van 13 September 1935, Staatsblad No. 549, houdende tijdelijke afwijking van artikel 60, lid 1, letter c, der Zegelwet 1917 (234);

XVI. Wijziging en verhooging van de begroting van inkomsten en uitgaven van het Werkloosheidssubsidiefonds voor het dienstjaar 1937 (248);

XVII. Wijziging en verhooging van het achtste hoofdstuk der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1937 (238);

XVIII. Wijziging en verhooging van de begroting van de Staatsmijnen in Limburg voor het dienstjaar 1937 (219).

Deze ontwerpen van wet worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen;

XIX. Bekrachtiging van het Koninklijk Besluit van 14 Mei 1938, N°. 19, tot regeling van den invoer van lucifers en lucifershoutjes (51).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Steenberghe**, Minister van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik stel er prijs op, nog even een antwoord te geven op een paar punten, die in het Eindverslag zijn

(Minister Steenberghe e. a.)

aangeroord. In het Eindverslag is nl. de opmerking gemaakt, dat eenige leden hun leedwezen er over uitspraken, dat de Regeering er toe is overgegaan extra contingenten toe te kennen voor den invoer van lucifers uit de Unie van Socialistische Sovjet-Republieken. Te meer had zulks hen bevreed, waar dit artikel tegen abnormaal lagen prijs aan de markt wordt gebracht.

Ik heb in de Nota naar aanleiding van het Verslag der Tweede Kamer er op gewezen, dat tot verleening van deze extra contingenten door de Regeering is overgegaan, om daarmede een verruiming van den Nederlandschen uitvoer naar Rusland te kunnen bewerkstelligen.

Het spreekt vanzelf, dat men op een bepaald oogenblik de belangen tegen elkaar moet afwegen. Dat kon hier ook des te beter, omdat, wat deze lucifers betreft, men toch niet de vrees behoeft te koesteren, die in het Eindverslag is aangegeven. Wanneer nl. die lucifers voor een zoo buitengewoon goedkoop prijs op de Nederlandsche markt werden gebracht, is het toch wel merkwaardig, dat op het oogenblik maar ruim 1/3 van het verleende contingent is ingevoerd. Wanneer inderdaad de prijs zoo prijsbedervend was, zou het verleende contingent zijn uitgeput.

Wat de Nederlandsche industrie betreft, merk ik op, dat zij vóór de invoering der contingenteringen voor 1/3 in het Nederlandsche verbruik voorzag, terwijl zij op het oogenblik daarin voor 2/3 voorziet.

Ten slotte is door andere leden gevraagd, of de Nederlandsche nijverheid in staat zou zijn voldoende in de productie te voorzien en daarbij inheemsch hout zou kunnen gebruikt worden. Voor het grootste deel wordt inderdaad inheemsch hout gebruikt. De Nederlandsche industrie is zeker in staat in de productie te voorzien. Dit is ten aanzien van meer artikelen het geval. Wanneer wij echter onderhandelingen met het buitenland willen voeren, zal het noodig zijn, dat, willen wij uitvoeren, wij ook invoer toelaten.

De beraadslaging wordt gesloten en het ontwerp van wet zonder hoofdelijke stemming aangenomen;

XX. **Bekrachtiging van het Koninklijk besluit van 24 Juni 1938, N° 48 tot regeling van den invoer van chilisaipeter, natronsaipeter, stikstofhoudende kunstmeststoffen, kalkstikstof en ammoniakwater (74);**

XXI. **Bekrachtiging van het Koninklijk besluit van 30 Mei 1938, N° 27, tot regeling van den invoer van zeevisch (79);**

XXII. **Bekrachtiging van het Koninklijk Besluit van 25 Juli 1938, No. 26, tot regeling van den invoer van veehoeven (177);**

XXIII. **Verlenging van den werkingsduur van de wet van 5 November 1936, Staatsblad n°. 639 E., houdende tijdelijke maatregelen betreffende de mechanisatie in de sigarenindustrie (180);**

XXIV. **Bekrachtiging van het Koninklijk besluit van 24 Augustus 1938, No. 15, tot regeling van den invoer van manufacturen, stoffen en weefsels van wol en halfwol (201);**

XXV. **Wijziging van de begrooting van Inkomsten en uitgaven van het Landbouw-Crisisfonds voor het dienstjaar 1937 (229);**

XXVI. **Wijziging en verhooging van het tiende hoofdstuk der Rijksbegrooting voor het dienstjaar 1937 (241);**

XXVII. **Goedkeuring van de overeenkomst van ruiling van domeingrond in de boschwachterij „Orvelte" met de Naamlooze Vennootschap „Orvelte Textielindustrie", gevestigd te Amsterdam (244);**

XXVIII. **Bekrachtiging van het Koninklijk Besluit van 26 October 1938, N° 31, tot regeling van den invoer van dweilen (247);**

XXIX. **Wijziging en verhooging van het twaalfde hoofdstuk der Rijksbegrooting voor het dienstjaar 1937 (72);**

(Voorzitter e. a.)

XXX. **Wijziging van het twaalfde hoofdstuk der Rijksbegrooting voor het dienstjaar 1937 (225).**

Deze ontwerpen van wet worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen;

XXXI. **Machtiging tot het sluiten van een overeenkomst als bedoeld in artikel 5a der Indische Mijnwet met de N. V. „De Bataafsche Petroleum Maatschappij" voor de opsporing en ontginning van aardolie, enz. in een terrein, gelegen in de provincies Midden- en Oost-Java (181).**

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Vijlbrief**: Mijnheer de Voorzitter! Kort geleden is in deze Kamer een uitvoerige gedachtenwisseling gehouden over een ontwerp van wet van bijna gelijken inhoud, in ieder geval van gelijke strekking. Het resultaat is geweest, dat de Minister en ik, wat de hoofdzaak betreft, beiden op ons eigen standpunt zijn blijven staan. Ik ben voorstander gebleven van Staats-exploitatie, terwijl de Minister, die in beginsel geen tegenstander daarvan is, niettemin de risico's daarvan niet wil aangaan.

Het zou geen zin hebben te treden in een herhaling van de argumenten, die toen over en weer zijn gebruikt. Bevredigd ben ik intusschen, wat de hoofdzaak betreft, niet. Ik zal echter geen hoofdelijke stemming vragen, maar zou u willen verzoeken, er aanteekening van te doen houden, dat de leden der sociaal-democratische fractie geacht willen worden te hebben tegengestemd.

De beraadslaging wordt gesloten en het ontwerp van wet zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Den leden van de sociaal-democratische fractie zal, op hun verzoek, aanteekening worden verleend, dat zij geacht willen worden tegen het ontwerp van wet te hebben gestemd;

XXXII. **Maatregelen ten aanzien van de invoerrechten in Nederlandsch-Indië (185).**

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Vijlbrief**: Mijnheer de Voorzitter! Dit wetsontwerp dwingt ons, evenals het volgende, een belangrijk deel van het financieele beleid te behandelen buiten algemeen verband en wel bij stukken en brokken. Ik laat de oorzaak daarvan in het midden; daarover is in de Tweede Kamer een en ander gezegd en ik heb geen behoefte in herhaling te treden, maar constateer alleen het feit. Dit dwingt echter om straks bij de behandeling der Indische begrooting meer in details te treden, ten gevolge waarvan ik mij nu tot een enkele opmerking kan beperken.

In het Voorloopig Verslag is aangevoerd, dat verhooging van het invoerrecht van 6 en 8 pct. op 10 en 12 pct. en, behoudens uitzonderingen, verdubbeling van de opcenten, nl. van 25 op 50 pct., den last, welke op de Indische bevolking drukt, verzwaren. Wat voert de Minister hiertegen aan? Ten eerste, dat een beperkt aantal artikelen buiten de verhooging blijft — de groote massa valt in elk geval binnen de verhooging — en ten tweede, dat deze verhooging geen ander effect zal hebben dan dat de toestand hersteld wordt, welke vóór de depreciatie heeft bestaan.

Het laatste argument zou eenige beteekenis hebben als de toestand van vóór de depreciatie zoo rooskleurig ware geweest, maar dat beweert zelfs de Minister niet. Er zijn wat verbeteringen in de loonen aangebracht, maar met welk resultaat? Daaromtrent krijgen wij opheldering in het *Economisch Weekblad* van Augustus 1938, waarin wordt geconstateerd, dat het loonpeil is aangepast aan de gestegen kosten van levensonderhoud. Dat beteekent dus, dat er in werkelijkheid geen verbetering is gekomen in den levensstan-

(Vijlbrief e. a.)

daard. De verbetering der loonen heeft alleen ten gevolge gehad, dat ingehaald is de schade, die geleden was door de stijging van de prijzen van de eerste levensmiddelen. Niet weg te redeneeren valt — en de Minister doet dat ook niet —, dat, verzeleken bij den huidige toestand, de lasten der bevolking zullen worden verzwaaard. De toestand der inheemsche bevolking is, ondanks de loonsverhooging, zooals het *Economisch Weekblad* constateert, feitelijk niet veranderd. Onder deze omstandigheden achten wij niet verantwoord een verzwaring van den druk op de Inlandsche bevolking, welke ongetwijfeld het gevolg zal zijn van een verhooging van het tarief en van verschillende opcenten. Onder deze omstandigheden zouden wij dan ook, wanneer de noodzakelijkheid tot versterking van de middelen van 's Lands kas bleek, andere middelen aangewend willen zien, o.a. die in het Voorloopig Verslag genoemd.

De heer **Welter**, Minister van Koloniën: Mijnheer de Voorzitter! De heer Vijlbrief heeft er op gewezen, dat als gevolg van de voorgestelde verhooging van sommige invoerrechten de druk van de belasting op de Inlandsche bevolking, althans op een gedeelte van de Inlandsche bevolking, eenigermate zal worden verhoogd. Dit is natuurlijk niet tegen te spreken; ik heb ook niet geprobeerd het tegen te spreken; ik heb er in de Tweede Kamer alleen op gewezen, en ik moge het hier nog eens doen, dat, er moge al sprake zijn van een verhooging van druk, die verhooging toch werkelijk van zeer geringen aard is. Ik moge ook nog eens wijzen op de uitspraak van de Indische Regeering in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van den Volksraad, dat de verzwaring van lasten voor de massa van de Inlandsche bevolking als gevolg van deze tariefsverhooging niet meer kan bedragen dan pl.m. 3 miljoen in totaal. Dit wil zeggen, dat bij een bevolking in Nederlandsch-Indië, die ongeveer op 70 miljoen kan worden geschat, de verhooging van den druk als gevolg van dezen tariefsmaatregel zal zijn ongeveer 4 cent per hoofd. Nu wil ik niet ontkennen, dat in het kader van de verhoudingen, die men in het Oosten nu eenmaal heeft, vier cent voor sommige budgetten van eenige beteekenis kan zijn, maar het gaat toch bepaald te ver, wanneer men zou beweren dat een dergelijke druk voor de bevolking zoodanig zou zijn, dat hij niet toelaatbaar is. Naar de meening van den geachten afgevaardigde zou de voorkeur verdienen, boven deze verhooging van belasting, een verhooging van sommige andere belastingen, nl. van de vennootschapsbelasting en van het uitvoerrecht op olie. Ik moet er echter op wijzen, dat men heeft te maken met een afgerond stelsel van belastingen; in dat afgeronde stelsel van belastingen spelen een rol de invoerrechten, speelt een rol de inkomstenbelasting, daarin spelen een rol de loonbelasting, de vennootschapsbelasting, de uitvoerrechten en verschillende andere belastingen. Nu is als gevolg van de depreciatie indertijd een zekere verlichting aangebracht in sommige van die belastingen, o. a. ten aanzien van de invoerrechten. Men meende, dat de financiële toestand die verlaging van belastingen toeliet. Helaas is door een omslag in de conjunctuur het noodig gebleken een deel van die verlagingen weer terug te nemen. Nu ligt het toch in de rede, dat men, wanneer de financiële toestand van Nederlandsch-Indië het noodzakelijk maakt weer tot verzwaaarde belastingen over te gaan, eerst, binnen het kader van het bestaande, tracht den ouden toestand te herstellen en dat men pas daarna eventueel overgaat tot het aanboren van nieuwe belastingen, of het verzwaren van belastingen, die niet verlaagd werden.

Ik meen, dat onder deze omstandigheden het voorstel van de Indische Regeering, dat door mij is overgenomen, om het invoerrecht, behoudens eenige uitzonderingen, weder te brengen op het oude peil, door de Kamer kan worden aanvaard.

De heer **Vijlbrief**: Mijnheer de Voorzitter! Ik mag den Minister wel dankzeggen voor de beantwoording van mijn critiek, maar wanneer de Minister opmerkt, dat de druk, op de Inlandsche bevolking gelegd ten gevolge van dit wetsontwerp, wanneer het straks wordt aangenomen, gering is, vergeet hij, dat het wetsontwerp niet op zich zelf staat. Ook langs anderen weg — ik denk aan de loonbelasting in het volgende wetsont-

werp — zal die druk worden verzwaaard. Wanneer het alleen zou gaan om het wetsontwerp, dat vóór ons ligt, zou de zaak anders staan, maar wij hebben te doen met een complex van allerlei maatregelen, die genomen zijn. Ten aanzien van elk van die maatregelen kan men zeggen, dat hij niets beteekent, maar te zamen zijn zij van groot belang. Ik ben dan ook niet door den Minister overtuigd. Ik zal over dit wetsontwerp geen hoofdelijke stemming vragen, maar ik zou het wel op prijs stellen, Mijnheer de Voorzitter, indien aangeteekend werd, dat de leden van de sociaal-democratische fractie geacht wenschen te worden, tegen het wetsontwerp te hebben gestemd.

De beraadslaging wordt gesloten en het ontwerp van wet zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Den leden van de sociaal-democratische fractie zal, op hun verzoek, aantekening worden verleend, dat zij geacht wenschen te worden tegen het ontwerp van wet te hebben gestemd;

XXXIII. Goedkeuring van twee besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië tot wijziging en aanvulling van Afdeling III der begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1938 (193).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Vijlbrief**: Mijnheer de Voorzitter! Dit wetsontwerp houdt feitelijk drie voorstellen in. In de eerste plaats: terugneming van de verlaging van de inkomstenbelasting door verhooging van opcenten van 30 op 50 pct.; in de tweede plaats: terugneming van de verlaging van de loonbelasting door verhooging van het geldend tarief van 3 pct. op 4 pct.; in de derde plaats — en nu is het eens niet een verhooging — een bestendiging van de geldende opcenten op de vennootschapsbelasting.

Het feit, dat al deze voorstellen in één ontwerp zijn verenigd — ik ga ook hier op de oorzaak daarvan niet in —, bemoeilijkt het vaststellen van een standpunt ten aanzien van dit wetsontwerp.

Ik ga akkoord met het behoud van de opcenten op de vennootschapsbelasting. Ik betreur de verhooging van de opcenten op de inkomstenbelasting, maar ik ben in ieder geval scherp gekant tegen een verhooging van de loonbelasting van 3 op 4 pct.

De Minister stelt zich op het standpunt — gelijk blijkt uit de Nota, die hij heeft toegezonden aan de Tweede Kamer —, dat het geldinkomen is vooruitgegaan. Ik heb straks bij de behandeling van het vorige wetsontwerp reeds aangetoond, dat, ofschoon dit juist is, desondanks toch de levensomstandigheden van het volk niet zijn verbeterd, omdat de levensstandaard op zich zelf niet gewijzigd is.

Een loonbelasting acht ik reeds in principe verwerpelijk. Ik heb altijd gemeend, dat die loonbelasting moet worden beschouwd als een noodmaatregel, waarbij, door de noodzakelijkheid gedwongen, de eerste eisch, welke aan een goede belastingheffing ten grondslag behoort te liggen — heffing naar draagkracht —, wordt opgeofferd. Juist een loonbelasting voldoet aan dezen eisch niet. Zij werkt niet progressief en treft ook de armsten, die van andere belastingen — ik denk aan de inkomstenbelasting — zijn vrijgesteld. Nu geeft de Minister een verdediging, welke zoowaar een principiële verdediging lijkt. De Minister beredeneert in zijn Memorie van Antwoord, dat een loonbelasting voordeliger zou zijn dan de inkomstenbelasting. Dit zou blijken uit een vergelijking van overeenkomst en verschil tusschen inkomstenbelasting en loonbelasting. De Minister meent, dat de loonbelasting voor de personen, die over geen andere inkomsten dan loon of salaris beschikken, in wezen dezelfde beteekenis heeft als de inkomstenbelasting. De Minister zegt dan:

„De overeenkomst tusschen evenbedoelde twee heffingen ligt hierin, dat beide de opbrengst van arbeid treffen; het

193. Goedk. van 2 besluiten v/d G.-G. van Ned.-Indië tot wijz. en aanv. van Afd. III der begr. van Ned.-Indië voor 1938.

(Vijlbrief e. a.)

verschil is voornamelijk te zoeken bij het tarief, doch dit is voor een zelfde belastbaar bedrag bij de progressieve inkomstenbelasting in het algemeen hooger dan bij de loonbelasting."

M. a. w.: men moet eigenlijk blij zijn, dat die versterking van inkomsten niet wordt gezocht in een wijziging van de inkomstenbelasting, maar in invoering — en op het oogenblik verhooging — van de loonbelasting. Ik ontken, dat het juist zou zijn, dat beide belastingen dezelfde beteekenis hebben, of dat de loonbelasting voordeelijker zou zijn. Wanneer de Minister dat beweert, houdt hij er geen rekening mede, dat bij de inkomstenbelasting aftrek plaats heeft van een bedrag voor noodzakelijk levensonderhoud en kinderattrek en dat er progressie is, allerlei factoren, die niet gelden met betrekking tot de loonbelasting. Maar ik heb bijzonder groote oogen opgezet, toen ik in de Memorie van Antwoord las:

„Een van de doorslaggevende redenen voor de invoering van de loonbelasting in Indië is dan ook geweest de wensch een einde te maken aan de ontduiking op groote schaal van de inkomstenbelasting door loontrekkenden."

Ontduiking van de inkomstenbelasting, die gebaseerd is op inkomsten uit loon en salaris. Ik heb nooit geweten, dat dit praktisch mogelijk was. Welke werknemer is in staat zijn juiste salaris voor den fiscus te verbergen? En waarom, als dat de bedoeling is geweest, dan ook de laagst bezoldigden te treffen, die tot nog toe buiten den last van de inkomstenbelasting bleven, dus met salarissen van een kwartje, een dubbeltje en 5 cent per dag? Bovendien, als men belastingontduiking wil tegengaan, zijn er nog wel andere adressen dan die van de loonarbeiders, die een kwartje, een dubbeltje of 5 cent per dag verdienen, andere adressen, waar het gaat om tonnen en millioenen, al is het niet per dag.

De heer **Briët**: Wijst u die eens aan.

De heer **Vijlbrief**: Dat ligt niet op mijn weg, maar ik wil wel zeggen, dat de sociaal-democraten herhaaldelijk hebben gewezen op de wenschelijkheid en de noodzakelijkheid om het bankgeheim op te heffen. Zij hebben gezegd, dat, als het bankgeheim wordt opgeheven, het met de belastingontduiking in de mate, waarin verondersteld mag worden, dat dit op het oogenblik het geval is, gedaan zal zijn. In ieder geval kan er geen sprake zijn van belastingontduiking door menschen, die 10 en 5 cent per dag verdienen.

Dit is de principieele verdediging door den Minister van een maatregel, die niet anders dan een noodmaatregel mag zijn en dien wij ook nooit anders dan als een noodmaatregel hebben gezien.

Ik vind deze verhooging van de loonbelasting van 3 tot 4 pct. dermate ernstig en feitelijk ontoelaatbaar, dat het heel moeilijk zal zijn, ondanks de minder geldende bezwaren tegen de andere voorstellen, instemming met het wetsvoorstel te be-tuigen en onze stem aan het wetsontwerp te verleen.

De heer **Welter**, Minister van Koloniën: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde de heer Vijlbrief heeft een scherpe critiek uitgeoefend op de loonbelasting. Nu wil ik van mijn kant niet een loflied gaan aanheffen op die belasting, zomin als ik geneigd zou zijn dat op welke andere belasting ook te doen, maar ik moet toch opkomen tegen de onmatige critiek, die de geachte afgevaardigde op deze belasting heeft uitgeoefend.

Ik maak mij sterk, dat, als hij mij heeft aangehoord, al zal hij misschien niet tot een andere meening komen, hij zijn oordeel over die belasting toch aanmerkelijk zal kunnen verzachten.

Hoe was de situatie voordat de loonbelasting geheven werd? Toen deed zich het geval voor, dat een groote massa van arbeiders, die inkomsten genoten en die onderworpen hadden moeten zijn aan de inkomstenbelasting, vrij was van elke belasting. De geachte afgevaardigde heeft gevraagd, hoe dat mogelijk is, hoe het mogelijk is, dat men zijn inkomsten uit loon weet te onttrekken aan de werking van den fiscus. Ik kan mij voorstellen, dat die vraag hier in Nederland recht van bestaan

(Minister **Welter**)

heeft, maar ik ben eenigszins verwonderd, dat die vraag gesteld is ten aanzien van Indië. Immers, in Indië heeft men een groote massa van fluctueerende arbeiders, die een paar dagen hier werken en een paar dagen daar werken, welke zwevende arbeidersmassa in de tienduizenden en in den drukken tijd van de groote cultures zelfs in de honderdduizenden loopt. Dan is er de groote categorie van de bedienden, die in de hoofdsteden en ook in het binnenland een vrij belangrijke groep van wat men zou kunnen noemen den Inlandschen middenstand uitmaken, die een zeer behoorlijk loon verdienen en die zeer wel belasting zouden kunnen betalen, maar die voor den fiscus veelal ongrijpbaar zijn, doordat ook daarin een groote fluctuatie bestaat, terwijl door het ontbreken van een burgerlijken stand en het Indische gebruik om soms ieder jaar of anderhalf jaar van naam te veranderen, het zeer moeilijk voor den fiscus is, die menschen te doen bijdragen in de algemeene lasten.

Hierdoor is het naar mijn meening principieel verantwoord die loontrekkers, die zeer bepaald wel kunnen bijdragen in de algemeene lasten, te treffen en hen in den een of anderen vorm in de belasting te betrekken. Dat is principieel verantwoord, maar bovendien — en daar wil ik speciaal tegenover den geachten afgevaardigde op wijzen — het is ook sociaal verantwoord, want wat was het gevolg van den toestand, zooals die bestond voor de invoering van deze loonbelasting? Dat over in totaal groote bedragen van looninkomsten, die zeer goed belasting konden dragen, geen belasting werd betaald, en dat aan den anderen kant menschen, die van een zeer beperkt inkomen moesten leven, onverbiddeijk door den fiscus werden aangegrepen, omdat zij een sedentair beroep uitoefenden, dat aan een vaste plaats gebonden was. De kleinste landbouwertjes werden onverbiddeijk aangeslagen. Kleine neringdoenden, kleine baasjes, werkmannetjes, die een vast bedrijf hadden op een vaste plaats, werden door den fiscus onverbiddeijk aangepakt. Alleen de groote, schuivende klasse van werknemers, die nu eens hier, dan eens daar werken, ontging aan den invloed van den fiscus. Dat was een toestand, waarin niet kon worden berust, omdat op die wijze een zeer belangrijk deel van het volksinkomen niet door de belasting werd getroffen, terwijl daarvoor geen reden aanwezig was.

Om welke bedragen het gaat, kan hieruit blijken, dat het inkomen, dat door de loonbelasting wordt getroffen, heeft bedragen in de eerste 9 maanden van 1936 366 millioen, in de eerste 9 maanden van 1937 406 millioen, in de eerste 9 maanden van 1938 498 millioen, d. w. z. bijna een half milliard aan loon, dat werd genoten, en waarvan een belangrijk deel niet door eenige belasting zou worden getroffen, indien deze loonbelasting niet zou bestaan. In afwijking van den geachten afgevaardigde, meen ik, dat volkomen te recht door de Regeering het standpunt is ingenomen, dat de loonbelasting is een sequeel, de consequentie, en een aanvulling tevens van de inkomstenbelasting, belasting dus van inkomsten uit arbeid verkregen.

De geachte afgevaardigde heeft er nog op gewezen, dat hier loonen worden getroffen, die aan den lagen kant zijn. Hij heeft genoemd loonen van 10 en 5 cent per dag, die door de loonbelasting worden getroffen. Ik zou den geachten afgevaardigde willen aanraden om eens voor zich te nemen een zeer lezenswaardig artikel in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* van 24 November jl., getiteld: Loonen in de Indische maatschappij, met als ondertitel: Hoe ingewikkeld primitieve economie is. Hij kan daarin lezen een merkwaardige beschouwing van iemand, die blijkbaar met de locale toestanden volkomen op de hoogte is. Ik vind daar de volgende uitspraak, die juist slaat op hetgeen de geachte afgevaardigde heeft opgemerkt over de loonbedragen, die door de loonbelasting worden getroffen:

„Nu klinkt een loonpeil van 15 tot 50 cts. per dag voor een volwassen Inlandschen werkmán onwillekeurig afschrikwekkend in de ooren van een werknemer in Europa. Deze indruk, die soms wordt uitgesproken zonder alle omstandigheden te kennen, leidt dan ook meermalen tot het misverstand, dat „de" werkmán in Indië zwaar onderbetaald wordt, waarbij men zonder meer een vergelijking trekt met het geldloon in Westersche landen. Dergelijke vergelijkingen zijn evenwel uit den boeze. Tegenover de loonen in

16de VERGADERING. — 29 DECEMBER 1938.

193. Goedk. van 2 besluiten v/d G.-G. van Ned.-Indië tot wijz. en aanv. van Afd. III der begr. van Ned.-Indië voor 1938.

(Minister Welter)

andere Oostersche landen als Britsch-Indië, China en Japan steken de hierboven genoemde cijfers, die in den regel nog alleen betaald worden door de Europeesche ondernemingen en nog niet eens door de Inlandsche werkgevers op akker of in fabriek, zelfs zeer gunstig af."

En dan verder:

„Het aandeel, dat het contante geld in de primitieve huishouding ten plattelande inneemt, is veel geringer dan in de stad. De koelie heeft, althans op vele ondernemingen op Java, nog de beschikking over de opbrengst van eigen bodem.

Zoo niet, dan wordt hem in vele gevallen nog goedkope rijst geleverd of huisvesting verschaft.

Te verwerpen is de gedachte, dat een loon, hetwelk betrekkelijk veel boven de kosten van eerste levensbehoefden ligt, toch een hongerloon zou zijn, omdat het centenbedrag, waarvoor men in Indië, hetzij in de stad, hetzij ten plattelande, per dag voldoende voedsel kan koopen, in vergelijking met Europeesche verdiensten minimaal is. Deze uitspraak wordt gesteun door uitkomsten van den gezondheidsdienst, die constateert, dat de slechtste gezondheids-toestand nog steeds heerscht in die streken, welke voornamelijk op eigen landbouw zijn aangewezen en waar de grond eenzijdigen of onvoldoenden oogst geeft, maar niet in de stad of op de Europeesche onderneming."

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mij veroorloofd een paar van deze uitspraken hier voor te lezen, omdat deze een beteren kijk geven op de werkelijke situatie in de werknemerswereld dan de geachte afgevaardigde de heer Vijlbrief heeft getracht te geven met vermelding van bedragen van 10 en 5 cents loon per dag.

De geachte afgevaardigde heeft er voorts op gewezen, dat er, wat betreft den economischen toestand van de bevolking, geen noemenswaardige verbetering zou zijn ontstaan vergeleken bij vroeger.

Ja, Mijnheer de Voorzitter, dat is zoo lang als het breed is. Ik wil niet ontkennen, dat de terugval in de conjunctuur, die zich sedert den zomer van 1937 heeft voorgedaan, natuurlijk ook invloed heeft uitgeoefend op de inheemsche bevolking van Nederlandsch-Indië. Het zou wel verwonderlijk zijn als het anders was. Aan den anderen kant echter valt het verheugende feit te constateeren, dat die invloed tot dusverre betrekkelijk gering is geweest. Verschillende omstandigheden hebben daartoe medegewerkt, o. a. zeer goede oogsten, die den economischen toestand van Nederlandsch-Indië gunstig hebben beïnvloed. Het gevolg daarvan is geweest, dat verschillende factoren er nu op wijzen, dat de economische toestand op Java en in Indië in het algemeen stellig niet slechter is dan anderhalf jaar geleden; in verschillend opzicht zelfs beter. Laat ik bijv. nemen de indices over het reizigersverkeer op de spoor- en tramwegen, een van de beste welvaartsmeters in Indië. Als men daarbij het cijfer voor September 1936 stelt op 100, dan is het overeenkomstige cijfer in 1937 145 en in 1938 eveneens 145.

Een andere welvaartsmeter is de zoutconsumptie; die is, als September 1936 is te stellen op 100, in September 1937 123 en in September 1938 125. Dat wijst dus nog op een zekere toeneming.

Ook wat betreft de vermakelijkheidsbelasting, de betaling van landrenten e. d. kan men niet spreken van een achteruitgang van den economischen toestand. Onder die omstandigheden meen ik, dat verantwoord is de terugnemning van de verlaging van de loonbelasting tot 3 pct., die één jaar heeft gewerkt en waartoe wij zijn overgegaan onder den indruk van den destijds gunstigen loop der conjunctuur, omdat ik er van overtuigd ben, dat, hoewel die verhooging in zich zelf niet gewenscht en beter vermeden had kunnen worden, ze in de gegeven omstandigheden niet te vermijden is. Het is noodzakelijk, dat de groote klasse loontrekkers in Indië mededraagt de lasten, die als gevolg van verschillende omstandigheden verzaard moesten worden.

(Minister Welter e. a.)

Als een bewijs van het feit, welk een belangrijk deel de loonbelasting tegenwoordig uitmaakt van het stelsel van belastingen in Nederlandsch-Indië, mag ik even vermelden de totale opbrengst. De geachte afgevaardigde zal dan zien, dat aan zijn woorden, dat deze belasting voor hem onaannemelijk is, consequenties vastzitten, die verrijken in het gansche belastingstelsel. De opbrengst van de loonbelasting was in 1935 17,1 miljoen, in 1936 19,6 miljoen, in 1937 22 miljoen, in 1938 — dank zij de verlaging tot 3 pct. — 18,9 miljoen en voor 1939 wordt ze geraamd op 24 miljoen. Dit wijst er op, dat de loonbelasting een zoodanige belangrijke functie heeft ingenomen in het stelsel van belastingen, die de Overheid in Indië heft, dat zij niet gemist kan worden. Onder de omstandigheden, die zich op het oogenblik voordoen en die er toe dwingen zooveel mogelijk te trachten te benaderen een sluitend budget, mede door de verhooging van belastingen, die in een vorige periode verlaagd waren, is deze verhooging gemotiveerd te achten en kan zij zonder groot bezwaar worden opgelegd.

De heer Vijlbrief: Mijnheer de Voorzitter! De Minister heeft gezegd, dat er verschillende „zwerfende" arbeiders, zooals hij het noemde, zijn, die nu eens hier en dan weer daar werken en soms hun naam veranderen en dat hierin de oorzaak ligt, dat in het verleden de belasting kon worden ontduken. Het komt mij voor, dat deze categorie van arbeiders, die nu eens hier en dan weer daar werken en zelfs hun naam veranderen, hetgeen ik niet kan ontkennen, in ieder geval niet behoort tot de categorie van menschen, die voorheen onder de inkomstenbelasting of onder een andere belasting vielen, zoodat het mij volkomen onduidelijk is op grond waarvan de Minister meent, dat deze menschen voorheen de belasting konden ontduiken. Intusschen kent men ook hier bij de inkomstenbelasting een zekeren aftrek voor levensonderhoud, welke zóó groot is, dat het niet waarschijnlijk is, dat de bedoelde categorie valt onder die categorieën, welke voorheen onder de inkomstenbelasting vielen, zoodat ik niet begrijp, hoe deze wet kan dienen om belastingontduiking althans van deze eenvoudige menschen tegen te gaan.

De Minister noemde eenige groote bedragen ten aanzien van de sommen, die aangeslagen zijn, en de totale opbrengst van de loonen, waarvan belasting geheven wordt. Men komt dan tot een bedrag van 366 miljoen. Ook andere soortgelijke cijfers zijn genoemd. Deze cijfers maken natuurlijk een oogenblik indruk, maar een zeer groot deel hiervan heeft betrekking op een klein aantal beter gesitueerden. Door de groote massa wordt dit bedrag niet opgebracht en zeker niet door de categorie, die op het oogenblik zwaar getroffen wordt door de verhooging der loonbelasting. Intusschen verstaat de Minister de kunst om met eenige klem argumenten te bezigen, waarvan ik erken, dat het interessant is er naar te luisteren, maar die met de zaak weinig te maken hebben.

Zoo ook, wanneer de Minister mij verwijst naar een artikel in de *Nieuwe Rotterdamse Courant*, daarmede den indruk wekkend, alsof ik critiek zou hebben uitgeoefend op de loonen, zooals die op het oogenblik in Indië gegeven worden. Ongewijfeld was er alle aanleiding voor deze critiek, maar ik heb die niet uitgeoefend; ik heb alleen gezegd, dat er loonen zijn van 5 en 10 cent en mijn critiek gold, dat ook die lage inkomsten nu nog door de belasting worden getroffen.

Een dergelijke wijze van debatteren, welke men een handigheid zou kunnen noemen, nl. het gebruiken van argumenten, die op zich zelf wel interessant zijn, maar die toch eigenlijk buiten de zaak omgaan, gebruikt de Minister ook, wanneer hij aan de hand der cijfers omtrent de zoutconsumptie en de vermakelijkheidsbelasting betoogt, dat de levensomstandigheden niet achteruit zijn gegaan. Dat heb ik ook niet gezegd. Ik heb dit betoogd, dat ondanks de loonsverbeteringen de toestand dezelfde is gebleven en deze loonsverbeteringen ten slotte slechts hebben ingehaald een achterstand, ontstaan door de stijging der prijzen van de eerste levensbehoefden.

Ik zie deze loonbelasting aldus: voor wat de categorieën betreft, die het slechtst gesalarieerd zijn, de groote massa der

(Vijlbrief)

inheemsche bevolking, is deze loonbelasting feitelijk een aanvulling van de inkomstenbelasting, waardoor groote groepen van menschen, die oorspronkelijk buiten de inkomstenbelasting vielen, nu binnen de werking dezer belasting worden getrokken en dat is mijn groote bezwaar.

Als men meent, dat de inkomsten voor het Rijk uit de inkomsten der inwoners moeten worden verhoogd, laat men dan die inkomstenbelasting wijzigen, rekening houdende met allerlei factoren, waarmede men steeds bij de inkomstenbelasting rekening houdt; maar het moet niet gebeuren op de wijze als thans wordt voorgesteld, door loonbelasting, ten gevolge waarvan ieder, hoe gering ook zijn salaris is, wordt getroffen en een groote categorie, die feitelijk buiten deze belasting moet worden gelaten, daarin wordt betrokken.

Ook hier wil ik den Minister dankzeggen voor zijn uitvoerig antwoord.

Mijnheer de Voorzitter! Men zal begrijpen, dat ik niet bevredigd ben, op grond waarvan ik u dan ook vriendelijk verzoek — hoofdelijke stemming zal ik niet vragen — aantekening te willen doen houden, dat de leden der sociaal-democratische fractie geacht willen worden te hebben tegengestemd.

De beraadslaging wordt gesloten en het ontwerp van wet zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Den leden der sociaal-democratische fractie zal, op hun verzoek, aantekening worden verleend, dat zij geacht wenschen te worden tegen het ontwerp van wet te hebben gestemd;

XXXIV. **Goedkeuring van het besluit van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië tot vaststelling van de begrootingsrekening der gezamenlijke Landsbedrijven over het dienstjaar 1935 (240).**

Dit ontwerp van wet wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Den Ministers, Kamerleden en Griffiers, zoodmede den velen anderen, die eenige functie in dit gebouw vervullen, wensch ik een goed uiteinde van dit jaar en een voorspoedig 1939 toe.

Godes mildste zegen ruste op allen in het nieuwe tijdperk.

De vergadering wordt gesloten en de Kamer gaat tot nadere bijeenroeping uiteen.